

سرفصل حقوق متهم - نقض قانون تفتیش منزل یا محل کار و مستندسازی برای شکایت

ضوابط مربوط به تفتیش و بازرسی اماکن و اشیا در قانون آیین دادرسی کیفری تنظیم شده است. بر طبق ماده ۵۵ این قانون تفتیش و بازرسی اماکن و اشیا باید با اجازه موردی مقام قضائی باشد. ماده ۵۸ مقرر کرده است که ضابطین باید اصل دستور مقام قضائی در مورد تفتیش را به متصرف محل ارائه دهند و مراتب را صورتجلسه کرده و به امضای اشخاص حاضر برسانند. تفتیش و بازرسی یک محل یا اشیا فقط زمانی انجام می‌گیرد که ظن قوی به کشف متهم یا دلایل و آلات جرم وجود داشته باشد. بنابراین مقام قضایی نمی‌تواند صرفاً با حدس و گمان اقدام به صدور دستور بازرسی نماید. تفتیش و بازرسی باید در روز به عمل آید مگر اینکه ضرورت اقتضا کند که جهت ضرورت را قاضی باید توضیح دهد. بازرسی باید در حضور متصرف قانونی یا ارشد حاضرین صورت گیرد. بازرسی از اشیا باید طوری باشد که به اموال خصوصی تعرض نشده و از افشای محتوای آنها ممانعت به عمل آید و صرفاً اشیا مرتبط با جرم تفتیش شوند. همچنین از تخریب و صدمه رساندن به اشیا باید جلوگیری شود. همچنین ماده ۱۴۱ قانون آیین دادرسی کیفری در این مورد بیان کرده است که: «دستور مقام قضایی برای ورود به منازل، اماکن بسته و تعطیل، تحت هر عنوان باید موردی باشد و موضوعی که تفتیش برای آن صورت می‌گیرد، زمان، دفعات ورود، اموال، اماکن و نشانی آنها به صراحت مشخص شود. ضابطان مکلفند ضمن رعایت دستورهای مقام قضایی، کیفیت تفتیش و بازرسی و نتیجه را در صورت مجلس تنظیم کرده، آن را به امضاء یا اثر انگشت متصرف برسانند و مراتب را حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت به مقام قضایی اعلام کنند.» علاوه بر این در ماده ۱۴۶ ذکر شده است که فقط آنچه مربوط به جرم است باید توقیف شود و احتیاط کامل در مورد عدم نقض حریم خصوصی به عمل آید. با این وجود در موارد قابل توجهی مشاهده می‌شود ضابطین قضائی اصول ذکر شده در قانون نسبت به تفتیش را رعایت نمی‌کنند که این امر نوعی تخلف است. برای اثبات و پیگیری این تخلفات نکات زیر مورد توجه قرار گیرد:

۱- افرادی که فکر می‌کنند در معرض دستگیری و تفتیش واقع خواهند شد بهتر است دوربین مداربسته در خانه و محل کار خود نصب کنند.

۲- با توجه به اینکه قانون در مواد مختلف ذکر کرده است که اقدامات ضابطین در تفتیش باید صورتجلسه شود و به امضای حاضرین برسد، اگر در حین تفتیش تخریبی به عمل آمد یا مواد مذکور رعایت نشد، حاضرین می‌توانند خواهان قید این مساله در صورتجلسه شوند.

۳- اگر موارد گفته شده رعایت نشد، در اسرع وقت خود شخص یا وکیل او از اوراق مربوطه از پرونده رونوشت بگیرند. در صورت فقدان صورتجلسه تفتیش در پرونده قضائی می‌توان از بازپرس خواست که به ضابطین دستور ارائه صورتجلسه را بدهد. اگر صورتجلسه‌ای وجود نداشت این تخلف محسوب شده و شخص ذی‌نفع می‌تواند اقدام حقوقی کند.

۴- اگر تخلفی صورت گرفته باشد، بهتر است بعد از رفتن ضابطین یک استشهادیه در مورد تخلفات صورت گرفته حاضر و به امضای شاهدان و مطلعین برسد.

۵- به طور کلی بهتر است به هنگام مراجعه ضابطین از همسایه‌ها نیز خواست که در محل حضور داشته باشند. البته این در همه موارد امکان‌پذیر نیست.

۶- اگر آثاری از تخلف در اشیاء و اماکن بازرسی شده باقی مانده باشد، بهتر است بلافاصله از آنها فیلم تهیه شود.
۷- اگر در حین جلب و تفتیش از طرف ماموران ضرب و جرحی رخ داده باشد، فرد مضروب اگر دستگیر شود در اولین فرصت به صورت کتبی و شفاهی تقاضای اعزام به پزشکی قانونی بکند و این تقاضای خود را تا تحقق آن در تمامی صورت‌جلسه‌ها ذکر کند. اگر ضابطین به تقاضای فرد بازداشت شده جواب منفی بدهند، در اولین حضور خود نزد مقام قضائی تقاضای خود را تکرار و در صورت‌جلسه قید کند. اگر فرد مضروب دستگیر نشود بهتر است بلافاصله و مستقیم به پزشکی قانونی رفته و تقاضای ثبت آثار ضرب و جرح شود.

۸- در مورد وسایلی که توقیف می‌شوند دقت شود حتماً سیاهه آن تنظیم شود. اگر ضابطین لوزامی را در سیاهه ذکر نکردند از امضای آن خودداری شود.